

Radensko polje in Kopanj

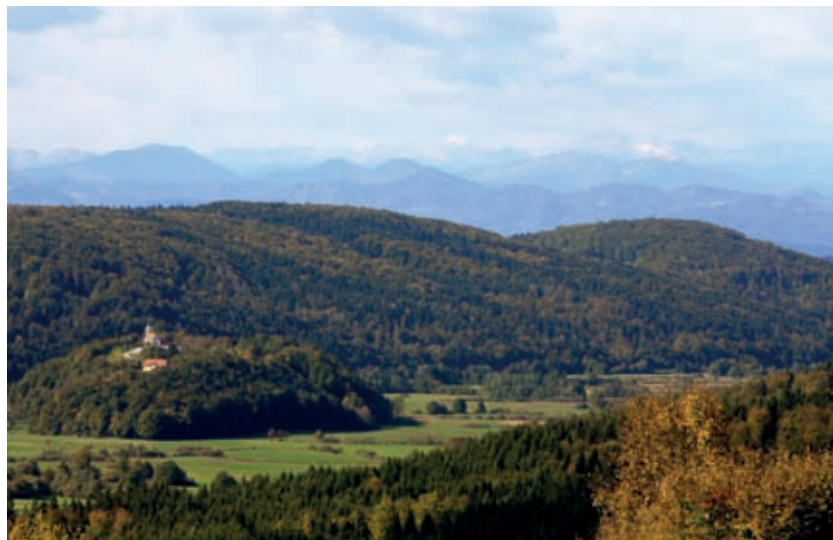
Skrivnostno polje, še bolj skrivnosten osamelec

Dostop: Iz Ljubljane skozi Grosuplje po cesti v Dobropolje do Malega Mlačeva 21 km, do Račne 24 km. Iz Račne je nekaj več kot pol kilometra do vrha griča Kopanj. Spomladi in jeseni potrebujete za Radensko polje gumijaste škornje.

Naravne lepote
Zgodovinsko-kulturne znamenitosti

Vsi vemo za Radensko – mineralno vodo, ki jo simbolizirajo tri srca. Koliko pa nas je, ki vemo za tri radenske vode: Dobravko, Zelenko in Šico? Te vode ne tečejo kje ob Muri in vanjo, pač pa se stekajo na Radensko polje pri Grosupljem, v njem poniknejo in pridejo na dan kot Krka. Polje se imenuje po vasi Račna, po starem tudi Radečna, ki je razložena na njegovem južnem koncu.

Štiri kilometre dolgo in kilometer široko polje je krajinski park v ustanavljanju, ki ga radi obiskujejo naravoslovci in naravoslovno navdihnjeni turisti. Na tem poplavnem oziroma dotočno-ponornem kraškem polju lahko v malem opazujejo enako zanimive, enako spremenljive naravne pojave, kot jim jih v bolj razglašenem veličastju ter v skrivnostih podobno razklada Cerkniško jezero. Pri tem pa je Radensko polje v celoti mogoče obhoditi že v nekajurnem lagodnem sprehodu, ki človeka razvedri in očisti v toplem strmenju nad čudeži narave;

Pogled z Ilove gore na holm Kopanj z župnijo in na Radensko polje pod njim

Pozimi na Radenskem polju za odteklo vodo ostanejo popokane in uveznjene ledene plošče.

tudi kadar je mrzlo in razlomljeni led slikovito obvisi nad ponornimi kotanjami.

Zakrasela apnenčasta pobočja nad Grosupeljsko kotlino pretočijo vode na Radensko polje. Kadar se ponori na polju, ki jih tu imenujejo retja, po večjih deževjih kaj obirajo pri odtoku – kot kopalna kad, ki ima slabo prepusten iztok – začno dotočni potoki naraščati in se razlivati. Jeseni in spomladi si Dobravka na severnem delu polja poišče nove vijugave struge in čaka dolge tedne, da jo posrkajo ponori Požiralnika v Ključu. Približno enako je na južnem delu polja, kjer rečici Zelenka in Šica, ki pretakata in onkraj Ilove gore polnita vode izvira Krke, izginjata v mogočnih ponorih Pekla in Zatočnih jam. Tudi te jame, ki so kot vhodne veže v prelomljeno zemljo, včasih obnemorejo, in takrat se vse tri vode združijo v jezero, ki je v isti sapi potprežljivo in nestrpno.

Prijetno se je sprehajati tudi po dnu, kadar so vode odtekle. Na debelo je prekrito z ilovnatimi nanosi. Apnenčeve skale mole na dan le ob retjih in na dnu klokotajočih globokih rup. Po močilih, mokrih, humkih in rahlo valovitih traviščih rastejo tako pestre in tudi redke rastlinske združbe, kot si jih lahko le zamislimo. In le težko do

konca spoznamo. Tudi živalstvo se ponekod razodeva potrpežljivemu prišleku, če se le malo odmakne od ribičev, zaverovanih v svoje ribnike na začetku polja, ob Mlačevu. Morda boste na sprehodu naleteli na jato labodov grbcev, ki vam bo hvaležna za kake krušne skorje. Črni liski ali mla-karici se boste teže približali. Si-cer pa: zakaj bi vznemirjali ptice? Da se morate vesti spoštljivo, vas bo z osamljenim žvižgom opozorila kanja.

Radensko polje v času poplav

Iznad bleščeče gladine naplavljenе vode – ali bohotnih travnikov – se 68 metrov visoko dviga holm Kopanj, ki je še en zgodovinski in naravni čudež. »Kopanj je po nekaterih razlagah najlepši, po drugih pa celo edini primer huma v Sloveniji. Hum je grič na dnu kraškega polja, ki je ostal kot del nekdanjega višjega površja,« piše geograf dr. Jurij Senegačnik.

Ko se popotnik pozimi približuje Kopanju, se mu vsili primerjava z Blejskim jezerom in njegovim otokom. Tudi Radensko polje je belo, ravno, na številnih mestih zamrznjeno. Le da je za razliko od blejskega ledu radenski na številnih mestih udrt, zakaj voda je pod njim odtekla v požiralnike. Ledene plošče so vzvalovljene in so ponekod videti kakor srebrni oklep kake vesolske ladje, ki je ob pretrdem pristanku razpokala.

In kaj bi bilo tu takega, kakor je blejski otok? Osamela kopanjska kopa je po svojih strminah kakor s šali različnih sezonskih barv ovita z gozdom, njena vrhnja ploščad pa je plešasta, nabodena z baročnim turnom cerkve ali cerkvice, ki je po obliki in velikosti natanko in lepo ubrana s slikovito pokrajino. Tu so graditelji še enkrat pokazali izjemen občutek za mero, izostren v stoletjih.

Del polja v bližini gradu Boštanj je stalno pod vodo. Tu imajo svoj raj ribiči in sprehajalci.

Pozimi je planjava vrh Kopanja pravi kraj za razbiranje sledov.

Od kod pride ime Kopanj oziroma domača izgovarjava tega imena – *Kopaj*? Lahko da od glagolnika kopalje. Na tej razgledni stražni vzpetini se je namreč zmeraj kopalo, pravzaprav izkopavalo ostanke stavb in predmetov praprebivalcev iz dolge rajde neznanih ljudstev iz obeh železnih dob, kasneje Rimljanov in tudi konjeniških ljudstev iz obdobja selitve narodov, ki so se tu utaborili na svojih plenilskih pohodih. Nazadnje je tu zgodovina smrtno zaplahutala v bratomorni vojni med partizani in domobranci, ko je bila težko poškodovana romarska in farna cerkev Marije Vnebovzete. Zdaj je Kopanj polje miru, romarji in obiskovalci dobijo na njem svoj delež spokojnosti in notranjega uravnesenja, ki ga ponuja narava, takoj ko stopiš iz avta. Kopanj je tudi najmirnejša, poleg Vrbe naravno najlepša postaja življenjske poti pesnika Prešerna. Tu je v župnišču pri stricu preživel troje otroških let. Od tod je šel v šolo v Ribnico. Prešeren ne bi bil Prešeren, če si ne bi bil že tukaj kot desetletni fantič nakopal nekaj temnih življenjskih izkušenj oziroma spoznanj, ki jih prešernoslovci še do danes niso do kraja izkopali iz njegove biografije; obsedeno kopljejo, da bi našli ključ, da bi odprli vrata do neznanih zgodnjih dogodkov, ki so mu usodno zaznamovali osebnost in s tem njegove genialne pesmi. *Okusil zgodaj sem tvoj sad, spoznanje, / veselja dokaj strup njegov je umoril.* Kopanj kot začetek njegovega življenjskega razočaranja? Na Kopanj da ga je speljala *golj'fiva kača*, namreč *uka žeja*?

Nenavadno umeščeni kraj rad ustreže človekovemu stikanju za skrivnostmi, še posebno ker holm stoji tako stanovitno sam, čeprav ne visoko, a sredi zraščenih gričkov. Na njih valovijo gosti gozdovi, niže na položnih osredkih in širokih policah pa so napete čistine košenic

in pašnikov ter so skrbno obdelani ogoni njiv. Oko zazna prvine idiličnosti in starosvetnosti. Povsod se belijo vasice, v večini močno prenovljene, v katerih pa je še mogoče najti častljivo podeželsko arhitekturo: iz kamna grajene hiše, brunaste ali kamnite kašče in kozolce, predvsem še bogate toplarje in nekoč za kmeta nepogrešljive pode in hleve. Pod griči je po ljudski veri ogromno jezero, ki bi zalilo vso grosupeljsko kotlino, če bi se razlilo. V časih čarovnic in vraževerstva so ljudje verjeli, da v jezeru nanje preži zmaj. V požiralnike na Radenskem polju okoli Kopanja so metali ošiljene kole, vejevje in kamenje, da bi se čim prej zadušil. Seveda so s tem le podaljševali odtok vode s polja. Nemara pa je zmaja od teh zalogajev le začelo napenjati, zakaj podzemno jezero se je začelo iztekati kar po okoliških gričkih. Zmaju še danes ni odleglo. Na gričkih okoli Radenskega polja je namreč – spet po stari ljudski veri – natanko 99 studencev. Res jih je toliko, pravijo sodobni vodarji, kakšen več ali manj. Skriti so v skrivnostnih podzemeljskih hodnikih in večkrat pritečejo na dan kot zdravščki in studenci ali bruhalniki. Nič za to, če števila ne boste mogli preveriti. V naravi je vse resnično, če se ji daste očarati, celo statistika. Ljudje v Grosupeljski kotlini so naravnih presenečenj vajeni, v dobrem in manj dobrem. Nekega zimskega jutra, na primer, ko so lovci še spali, se je skozi središče grosupeljske velevasi, ki si tako krčevito prizadeva postati mesto, sprehodila medvedka z dvema mladičema.

Najznamenitejši zdravšček teh krajev je kopanjski Marijin studenec, ki je dobrih deset minut hoje čez vršni laz in bukov gozdič oddaljen od cerkve. K njemu si je Prešeren prihajal tešit žejo potepa in radovednosti. Studenček je bil tudi romarski cilj. Njegova zdravilnost naj bi v zadnjih sto letih bila povezana z zavetništvom lurške Matere božje, ki ima ob izvirku pod skalnim spodmolom svojo čaščeno kapelico. Še tako huda zima ne pomrzne njegovega bistrega rojstva. V bazenčku se svetlika drobiž, ki ga vanj za boljšo srečo odmetavajo romarji. Ali bo po sto letih kdo odkopal te novčiče? To bi pač končno lahko bil nekakšen zaklad. Drugega okoli studenčka ni, pa naj je ljudsko izročilo o tukajšnjem zakopanem zakladu še tako trdovratno. Koliko zagnanih, lunjenih kopačev je tu videla luna! V dolgih letih in

Marijin studenec na Kopanju, ki v še tako hudi zimi ne pomrzne.

Radensko polje je velika, odprta učilnica narave. Prirodoslovci ga obiskujejo vse leto, saj jih kot presihajoče kraško jezero vznemirja tako pozimi ...

... kakor ob velikih vodah spomladi ali jeseni.

stoletjih. Še danes bi v okoliških vaseh, na Ilovi Gori, Čušperku ali v Račni našli kakšnega očanca, ki skrito veruje, da je na Kopanju zakopano zlato tele, čeprav je v mladosti tam prej stolkel kakšno rovnicico kot kaj kovinskega našel. Ta norost ni bila brez smisla, menijo arheologi, ki so na zahodnem Dolenjskem že odkopali prenekatero depojsko najdbo, dragocenosti, ki jih praprebivalci v stiski niso mogli vzeti s seboj na beg, ali razkrili grob z bogatimi pridatki, tudi zla-

timi. Slovenska zlata mrzlica je potuhnjena in tiholazna pa še trdovratna. Za zlata teleta se nikoli ne izve, pa če so ali niso. Tudi »težkih fronkov«, ki naj bi jih blizu studenca zakopal neki francoski vojak, namreč tistih hudih davkov, v času Ilirskih provinc izsesanih iz ubogega kmetiča, ni in ni na dan. To kopanje za zakladi je moralo biti zelo zagnano, si misli obiskovalec, ko motri pečevje okoli studenca, saj je oskubljeno kakor kakšne oglodane zarebrnice.

Seveda gre le za erozijo prsti, ki se odplavlja na Radensko polje in tam pomeša med drugo ščavje in plavje. Po smučarskih stečinah, ki jih je videti že s studenca, bo izletnik sklepal, da Radensko polje tudi pozimi ni le pustota. Udrte ledene plošče se vijejo, kakor velevajo okljuki presihajočih radenskih vodotokov. Kjer je najgloblje udrto,

lahko – z malo nesramežljive domišljije – štejete zmajevе zobe. Če vas bo le premamilo, da bi si jih ogledali bolj od blizu, boste hitro kaznovani, zakaj sesedajoči led bo začel pokati pod vami in to se bo slišalo kakor dolg zmajev vzdih. Brž nazaj na poleglo ločje! Hoja po mehkem rastlinju je blagodejna. V človeku se prebudi otrok. Lahko tava kakor srna. Zaiti ne more, saj mu očetovski kopaisti osamelec Kopanj zmeraj kaže smer za povratek v vas.